

Til beslutningsforslag nr. B 123. Betænkning afgivet af Forsvarsudvalget den 30. april 1997

Betænkning

over

Forslag til folketingsbeslutning om dansk deltagelse i en multinational sikringsstyrke i Albanien

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til udenrigsministeren og forsvarsministeren, som disse har besvaret skriftligt. Nogle af udvalgets spørgsmål og ministrenes besvarelse heraf er optrykt som bilag til betænkningen.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Venstres, Det Konservative Folkepartis, Det Radikale Venstres og Centrum Demokraternes medlemmer af udvalget) beslutningsforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) indstiller beslutningsforslaget til *forkastelse*.

Mindretallet kan principielt tilslutte sig, at det internationale samfund i ganske særlige tilfælde griber ind i en stats forhold med militære midler under FN's ledelse eller med FN's godkendelse. Derfor har mindretallet støttet f.eks. UNPROFOR-, IFOR- og SFOR-operationerne og den FN-militære tilstedeværelse i Makedonien og dansk deltagelse heri.

I den foreliggende situation kan mindretallet derimod ikke støtte dansk deltagelse i operationen, fordi mindretallet vurderer, at den er overflødig, måske farlig og indirekte en håndsrækning til præsident Berisha.

Efter det oplyste er der visse forsyningsvanskeligheder på begrænsede områder, især i sundhedssektoren og blandt de fattigste familier, men der foreligger ikke nogen ekstrem eller akut nødsituation i Albanien. De omfattende uroligheder i begyndelsen af marts har for

længst lagt sig, og i den sidste måned har der slet ikke været uroligheder i et sådant omfang, at der er behov for massiv militær beskyttelse af de nødforsyninger, der måtte blive tale om.

Det er derfor helt ude af proportion med det faktiske behov, at der sluses 6.000 soldater udstyret med svære våben og tanks ind i landet. Det gælder så meget mere, som FN kun har givet styrken mandat til at beskytte nødforsyninger og de dertil knyttede organisationer. Det er derfor svært at frigøre sig for mistanken om, at der er skjulte hensigter med hele operationen.

Man skal huske, at uroen i Albanien skyldes et regulært oprør mod præsident Berisha, hvis position er baseret på et valg, der af de fleste iagttagere blev stemplet som svindelagtigt. I første omgang svarede Berisha med at sætte hårdt mod hårdt, men da hans soldater nægtede at støtte ham, kunne oprørerne hurtigt tage magten i en række byer i det sydlige Albanien. Derefter gav Berisha efter. Han gik dog ikke af, som oprørerne ønskede, men indvilgede i at inddrage oppositionen i regeringen. En tid kunne det se ud, som om en forsoning var undervejs, og den såkaldte forsoningsregering accepterede formentlig på den baggrund de udenlandske styrkers tilstedeværelse. Men efter at disse er begyndt at ankomme, har Berisha styrket sin position: Han har svigtet givne løfter om reel opløsning af sikkerhedspolitiet og afsættelse af dets chef og om afskaffelse af undtagelsestilstanden, og han anlægger på ny en uforsonlig holdning til oprørerne, hvis magtorganer, kaldet borgerråd, han kategorisk fordømmer og kræver opløst. Spørgsmålet om

hans afgang er udskudt i det uvisse. Der er helt overhængende fare for, at den internationale styrke bliver en brik i Berishas spil for at bevare magten.

Krisen i Albanien er politisk. Den skyldes, at en lille klike omkring Berisha har søgt at genoprette et diktatur. En økonomisk katastrofe, der i høj grad skyldes Berisha-klikken, udløste opstanden. Der er mange demokratiske kræfter i Albanien, og det havde været en lykke for landet, om Berisha var blevet afsat. Det er ikke sket, og det vigtigste er nu, så godt det kan lade sig gøre, at hjælpe med til at fremme demokrati i Albanien. Det vil sige at bidrage til, at der holdes frie og retfærdige valg, og at der sikres ægte presse- og ytringsfrihed. Det betyder også, at de borgerråd, oprørerne har etableret, må inddrages på lige fod med andre politiske kræfter i den politiske proces. Men dette er ikke en militær opgave, men en civil og politisk. Mindretallet kan derfor støtte OSCE's bestræbelser i denne retning og foreslår, at OSCE arrangerer rundbordssamtaler mellem alle parter inklusive borgerrådene, eventuelt i udlandet (f.eks. Danmark).

Derimod vender mindretallet sig imod den massive militære indsats, som i alt væsentligt tjener til at afstive Berishas position. Mens de demokratiske kræfter inklusive deres repræsentanter i forsoningsregeringen ønsker borgerrådene anerkendt og inddraget i den politiske proces, er der to, der på det bestemteste afviser dem. Det er Berisha, og det er den italienske chef for de multinationale styrker. Berisha pressede OSCE-mægleren til ikke at forhandle med borgerkomiteerne, og den militære chef har oplyst, at han kun vil tage kontakt med, hvad han selv betegner som de »legitime myndigheder«, dvs. dem, der har fået magten via Berishas svindelvalg.

På den baggrund vil mindretallet stemme imod dansk deltagelse i den multinationale styrke.

Et *andet mindretal* (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstiller beslutningsforslaget til *forkastelse*.

På baggrund af ministrenes besvarelse af spørgsmål stillet i udvalget finder mindretallet, at det danske mandskab, som ønskes sendt til Albanien, vil komme på en særdeles vanskelig post med en næsten umulig struktur for løsning af opgaven:

De danske soldater og deres befalingsmænd har ikke i væsentlig grad arbejdet sammen med hverken de franske eller de italienske enheder, hvorfor de ikke kan tænkes at have indøvet lignende situationer under fredelige forhold.

Sproget i sig selv vil uvægerligt give problemer. Selv om ministeren bedyrer, at kommandosproget vil være engelsk, siges det i samme åndedrag, at der vil blive tilskrevet en fransktalende dansk oberstløjtnant som forbindelsesofficer samt to fransktalende danske officerer, og at man har aftalt med Frankrig, at de vil sikre indsat et engelsktalende forbindelseshold.

Hele mandatet til fredsoperationen i Albanien ligner i forbløffende grad den situation, der var i Bosnien-Hercegovina, da der blev sendt soldater til sikring af et udelt land, som blev ændret til sikring af »safe havens« med katastrofale følger.

Mindretallet indrømmer, at situationen er anderledes i denne sag, men det er foruroligende, at OSCE og FN helt har lagt deres lod i vægtskålen hos den albanske præsident Berisha, en præsident, der sidder med et parlament, som alle er enige om ikke kom ærligt til magten, tilmed en præsident, som er kendt som den egentlige årsag til opstanden, en præsident, som tror, at han kan stille krav om borgerkomiteernes opløsning og ikke ønsker at samarbejde med, hvad der svarer til hele den sydlige halvdel af landet.

At den internationale styrke skal samarbejde tæt med den albanske regering, giver i denne sammenhæng ingen mening. Hvis OSCE ønsker at bevare sin neutralitet, burde det navnlig i denne sag agere uden for den albanske regerings og præsidents rækkevidde.

Mindretallet er principielt modstander af at sætte danske soldater ind i en fredsoperation uden NATO's ledelse. Dog vil mindretallet gerne være med til rene FN/OSCE-operationer, som denne operation kunne ligne.

Desværre viser svarene fra ministrene, at man har at gøre med en sag, hvor det nemt kan blive opfattet som partisk stillingstagen i Albanien. At kommandostrukturen er sløret, og at dansk bistand, hvis man gav det som humanitær hjælp, sandsynligvis ville hjælpe bedre.

Et *tredje mindretal* (Enhedslistens medlem af udvalget) indstiller beslutningsforslaget til *forkastelse*.

Mindretallet har noteret sig, at det efter flere forsøg er lykkedes at få den fungerende udenrigsminister til at svare på, hvilke muligheder et nyvalgt parlament i Albanien har for at afsætte præsidenten. Af svaret fremgår, at præsidenten kun kan afsættes med $\frac{2}{3}$ flertal. Den nuværende præsident, Sali Berisha, kan altså blive siddende, selv om han måtte få et stort flertal mod sig.

Det viser Berishas kup den 3. marts 1997, hvor han lod sit parlament, der blev til ved valgsvindlen i maj 1996, udpege sig til præsident for en ny 5-årig periode, et kup, som bl.a. blev kraftigt fordømt af USA, men som EU-landene lod passere.

Den multinationale styrkes officielle formål er alene at sikre nødhjælpsforsyningerne, men ved flere lejligheder har centrale aktører som den italienske statsminister og den øverstkommanderende for de italienske styrker hævdet et bredere formål for styrken, nemlig genopbygning af det albanske statsapparat, herunder lokalregeringerne og det albanske politi.

Det viser, at den multinationale styrke kan komme til at bidrage til en fastfrysning af den politiske situation skabt af svindel ved valget i maj 1996 og af Berishas kup i marts 1997.

Derfor kan mindretallet ikke støtte beslutningsforslaget. Den albanske befolkning har især i den sydlige del af landet gjort oprør mod et autoritært styre. Oprøret var en demokratisk landvinding.

En anden af mindretallets bekymringer er,

om den multinationale styrke trods det snævre mandat alligevel vil ende med at virke aktivt for en afvæbning af oprørskomiteerne. I den forbindelse lægger mindretallet dog meget vægt på udenrigsministerens udtalelser i Folketingssalen under førstebehandlingen af beslutningsforslaget: »Det er ikke opgaven for den multinationale styrke at afvæbne nogen. OSCE derimod har fået den opgave at bistå de albanske myndigheder med at indsamle våben, men ingen forestiller sig, at denne opgave med at indsamle våben kan finde sted på nuværende tidspunkt. Der er ikke en tilstrækkelig tillid til myndighederne til, at man i den øjeblikkelige situation skal forvente, at oprørere eller andre, eller heller ikke de banditbander, som findes, det skal man jo ikke lukke øjnene for, at de vil aflevere deres våben. Det vil først kunne ske efter afholdelse af valg og efter, at der er etablerede myndigheder, som nyder tillid i befolkningen.«

Mindretallet bemærker, at dette er i modstrid med anbefalingerne fra Europarådets parlamentariske forsamling af den 24. april d.å., der på linje med præsident Berisha ser afviklingen af oprørskomiteerne som en forudsætning for afholdelse af valg.

Mindretallet må forstå ministeren således, at de danske tropper øjeblikkeligt trækkes ud af Albanien, hvis den multinationale styrke begynder at deltage i afvæbning eller på anden måde afvikling af oprørskomiteerne mod disses vilje.

Ingrid Rasmussen (S) nfm. Helen Beim (S) Anna-Marie Hansen (S)

Poul Qvist Jørgensen (S) Per Kaalund (S) Villy Søvnald (SF) Jørgen Estrup (RV)

Søren Søndergaard (EL) Arne Melchior (CD) Svend Aage Jensby (V)

Knud Enggaard (V) fmd. Peder Sønderby (V) Anders Mølgård (V) Jens Jørgensen (KF)

Kaj Ikast (KF) Bendt Bendtsen (KF) Annette Just (FP)

Dansk Folkeparti havde ikke medlemmer i udvalget.

Bilag

Spørgsmål nr. 1, pind 3:

Ministeren bedes oplyse, hvilke konkrete opgaver de danske soldater skal løse, herunder hvilke kvalifikationer de danske styrker bidrager til styrken med, som styrken ikke allerede råder over.

Svar:

Den danske styrke vil i givet fald indgå i den franske bataljon i Durras. På denne baggrund og i overensstemmelse med styrkens mandat vil den danske enhed blive tildelt følgende opgaver:

- Bevogtning og sikring af havnen i Durras, således at såvel nødhjælp som andre varer og personer til Albanien uhindret kan passere dette nøglepunkt.
- Eskorte af personer, materiel m.v. ad de to hovedfærdselsårer fra Durres til Tirana. I den forbindelse vil den danske enhed bidrage til, at disse ruter kan anvendes af alle.
- Sikring og bevogtning af lejren i Durres; herunder vil den danske enhed kunne indgå som reserve til løsning af de opgaver, der måtte opstå i den franske bataljons indsættelsesområde.

Ovennævnte opgaver samt operationens generelle karakter kræver indsættelse af professionelle, fleksible og rutinerede soldater med det til opgaven afpassede materiel og køretøjer. Den franske bataljon karakteriseres ved et højt professionelt niveau, hvorfor den danske enhed kan ses som et i princippet kvantitativt supplement til løsningen af opgaverne.

Hertil kommer betydningen af, at flere lande fra forskellige dele af Europa bidrager til den multinationale sikringsstyrke.

Spørgsmål nr. 1, pind 4:

Ministeren bedes oplyse, hvilken kommandostruktur og hvilket sprog styrken skal bruge.

Svar:

Kommandomæssigt er styrken underlagt chefen for den italienske generalstab i Rom. Denne rapporterer til og får direktiver fra den politiske styringskomité, hvor de deltagende

nationer samt OSCE, EU og FN er repræsenteret. De landmilitære operationer bliver ledet fra et multinationalt hovedkvarter i Tirana under ledelse af en italiensk generalløjtnant. Kommandostrukturen består således af et begrænset antal niveauer, hvilket giver mulighed for hurtige og effektive beslutninger.

Den multinationale sikringsstyrkes procedurer m.v. bygger primært på NATO's tilsvarende procedurer. Det officielle kommandosprog for styrken er engelsk, hvilket indebærer, at alle dokumenter og ordrer m.v. udgives på engelsk. Det er tilladt de enkelte nationale kontingenter at gennemføre den interne kommunikation, national rapportering m.v. på eget sprog.

Den danske styrke er planlagt til at indgå i den franske bataljon i Durres. Der er fra fransk side udvist stor imødekommenhed for at få samarbejdet til at fungere bedst muligt. I det franske hovedkvarter placeres en fransktalende dansk oberstløjtnant som forbindelsesofficer. Oberstløjtnanten vil fungere som chef for det danske kontingent i Albanien og formidle den direkte forbindelse fra det franske hovedkvarter til den danske enhed på dansk. Til støtte for løsning af denne opgave vil der desuden blive udsendt to danske fransktalende officerer. I forbindelse med operative indsættelser er det aftalt med Frankrig, at der vil blive indsat engelsktalende forbindelseshold, der kan sikre den danske enheds kommunikation med det franske hovedkvarter.

Spørgsmål nr. 1, pind 5:

Ministeren bedes oplyse, hvorfor styrken skal beskytte udbringelse af nødhjælp, når de humanitære organisationer, der forestår udbringelsen, frabeder sig denne beskyttelse.

Svar:

Ifølge mandatet fra FN's Sikkerhedsråd har den multinationale sikringsstyrke til opgave at lette en sikker og hurtig levering af humanitær bistand og at bistå med at skabe sikre forhold for de internationale organisationers arbejde i Albanien. Der er derfor ikke nødvendigvis tale

om, at den multinationale sikringsstyrke direkte skal beskytte eller eskortere de humanitære organisationer. Det er kun glædeligt, at situationen, som den er i øjeblikket, ikke synes at nødvendiggøre direkte militær beskyttelse af nødhjælpsleverancerne.

De humanitære organisationer er ikke underlagt den militære styrke. Styrken er der for at hjælpe og bistå med at skabe sikre forhold for hele den civile og humanitære indsats. Skulle der opstå behov for direkte beskyttelse, er styrken på plads. Styrken skal betragtes som en ekstra sikkerhed, der skal være med til at forhindre, at krisen forværres.

Der er et begyndende behov for humanitær bistand i Albanien. Samtidig er store dele af landet hærgnet af kriminelle bander, der plyndrer og begår overgreb på uskyldige. En sådan situation kan hurtigt udvikle sig, det er set før. En hurtig og forebyggende indsats kan være med til at tage krisen i opløbet.

Den multinationale sikringsstyrke skal sørge for, at nødhjælpen kan bringes sikkert ind i landet via havne, lufthavne og grænser. Styrken skal derudover patruljere langs de primære transportruter for at kontrollere, at nødhjælpen kan bringes hurtigt ud til de rette i alle områder af Albanien.

Spørgsmål nr. 6:

Har et nyvalgt parlament i Albanien nogen formelle rettigheder m.h.t. at kunne afsætte præsidenten eller udskrive nyvalgt til præsidentposten i utide?

Svar:

Præsidenten udpeges af parlamentet.

Spørgsmål nr. 8:

Kan det bekræftes, at præsident Berisha har nægtet at acceptere regeringens firing af chefen for de berygtede sikkerhedsstyrker, Agim Shehu, og hvad kan være præsidentens bevægelse til at fastholde en chef for sikkerhedsstyrker, som hævdes at være opløst?

Svar:

Viceindenrigsminister Agim Shehu, under hvem sikkerhedsstyrkerne bl.a. henhører, sidder fortsat. Præsident Berisha fastholder, at det ikke ligger inden for regeringens kompetence at afskedige ham.

Spørgsmål nr. 9:

Kan ministeren oplyse, om Berishas berygtede sikkerhedsstyrker virkelig er opløst, og i givet fald hvilke styrker det er, som trænes på politiakademiet i Tirana, og hvem som har kontrollen over disse styrker?

Svar:

Det hemmelige politi, Shik, er efter det oplyste formelt opløst. Der synes dog at herske tvivl om, hvorvidt dette reelt er sket.

Spørgsmål nr. 12:

Hvad er baggrunden for, at præsident Berisha hele tiden forsøger at give Europarådet en forrang frem for OSCE, hvad angår forberedelse og afvikling af det kommende valg, og er der nogen udsigt til, at han får held med sit forehavende?

Svar:

Præsident Berisha er af den opfattelse, at der er indvendinger at gøre gældende, for så vidt angår OSCE's upartiskhed. Denne holdning opstod i forbindelse med parlamentsvalget i maj 1996. Alle nu involverede internationale organisationer er enige om det tættest mulige samarbejde, idet der ikke bør gives mulighed for albansk »forum-shopping« og eventuel splittelse i den internationale indsats til følge. OSCE er tildelt en koordinerende rolle for den civile internationale indsats.

Spørgsmål nr. 18:

Ministeren bedes oplyse, hvad præsident Berishas holdning har været til anmodningen fra »The National Committee of Public Salvation« om at blive inddraget i rundbordssamtalerne om løsning af krisen i landet (jævnfør komiteens udtalelse fra dens møde den 28. marts 1997 i Vlora).

Svar:

Præsident Berisha har stillet som betingelse, at borgerkomiteerne opløses, og ønsker ikke at samarbejde med disse.

Spørgsmål nr. 25:

Er ministeren enig i, at en udskydelse af valget i Albanien kan føre til en tilspidsning af konflikten?

Svar:

Det er regeringens holdning, at en udskydelse af valget ikke tjener til den ønskede stabilisering af situationen i Albanien.

Spørgsmål nr. 26:

Kan ministeren bekræfte, at præsident Berisha endnu ikke har underskrevet den amnesti til oppositionspolitikere, der var en del af aftalen mellem de politiske partier i Albanien, der blev indgået den 9. marts?

Svar:

Præsident Berisha har ifølge det oplyste givet amnesti til den tidligere leder af socialistpartiet, Fatos Nano.

Spørgsmål nr. 30:

I forlængelse af svaret på spørgsmål 1, jf. bilag 9, bedes OSCE-formanden oplyse, hvornår han forventer, at hans personlige repræsentant vedrørende Albanien vil gennemføre de udsatte møder med lokale repræsentanter for borgerkomiteer, oprindelig planlagt til den 17. april 1997.

Svar:

Tidspunktet for OSCE-formandens personlige repræsentant i Albanien-spørgsmålet, dr. Vranitzkys næste rejse til Albanien er endnu ikke fastlagt. Nye møder med lokale repræsentanter for borgerkomiteerne planlægges afholdt, så snart det er praktisk muligt, og når sikkerhedssituationen tillader det.

Spørgsmål nr. 31:

Besvarelsen af spørgsmål 6 bedes uddybet, jf. bilag 10.

Svar:

Præsidenten udpeges af parlamentet, og præsidenten kan afsættes med $\frac{2}{3}$ flertal.

Spørgsmål nr. 32:

Anden del af besvarelsen af spørgsmål 8 bedes uddybet, jf. bilag 10.

Svar:

Præsident Berisha fastholder, at det ikke ligger inden for regeringens kompetence at afskedige viceministeren. Viceminister Shehu har nægtet at træde tilbage og har indbragt sagen

til juridisk prøvelse ved domstolene. Den albanske regering er på denne baggrund ikke gået videre med afskedigelsen. I øvrigt kan det oplyses, at viceministeren også har andre opgaver end at være chef for sikkerhedsstyrkerne.

Spørgsmål nr. 36:

I forlængelse af svar på spørgsmål 16, jf. bilag 10, bedes ministeren oplyse, hvilke ekstraordinære bidrag – inden for områder som menneskerettigheder, fri presse, styrkelse af det civile samfund og nødhjælp – som regeringen overvejer at fremsætte forslag om.

Svar:

Regeringen har ikke taget stilling til ekstraordinære bidrag inden for de nævnte områder.

Spørgsmål nr. 37:

I forlængelse af svar på spørgsmål 18, jf. bilag 10, bedes ministeren præcisere, for hvad præsident Berisha har stillet som betingelse, at borgerkomiteerne opløses.

Svar:

Det forbliver regeringens forståelse, at præsident Berisha ikke ønsker at deltage i den videre valgproces, såfremt borgerkomiteerne ikke opløses.

Spørgsmål nr. 39:

Besvarelsen af spørgsmål 24 bedes uddybet, jf. bilag 11.

Spørgsmål 24: Støtter ministeren den opfattelse, som kommer til udtryk i udtalelserne til Associated Press den 23/4 (artikel vedlagt) fra den øverstkommanderende for de italienske styrker i Albanien, der udtaler, at den multinationale styrke ikke skal have nogen kontakt med oprørskomiteerne i det sydlige Albanien, men alene med centralregeringen og eventuelt lokale myndigheder?

Svar:

I overensstemmelse med resolution 1101 fra FN's Sikkerhedsråd skal styrken udføre sin opgave på en neutral og upartisk måde. Styrken skal ikke på nogen måde tage stilling til de albanske indenrigspolitiske forhold eller lade sig udnytte af de politiske kræfter i Albanien til formål, der falder uden for dens mandat.

Både OSCE og den italienske regering har forud for indsættelsen af den multinationale styrke haft kontakt med både den nationale samlingsregering, lokale myndigheder – valgte såvel som selvbestaltede. Alle sider har erklæret sig indforstået med indsættelsen af den militære styrke.

Spørgsmål nr. 40:

Besvarelsen af spørgsmål 26 bedes uddybet, jf. bilag 11, idet aftalen af 9. marts ikke specielt omhandler Fatos Nano, men handler om en generel amnesti.

Svar:

Regeringen har ikke yderligere oplysninger herom. Der er ikke blevet taget stilling imod en generel amnesti i de samtaler, som repræsentanter for internationale organisationer har haft med repræsentanter for de politiske kræfter i Albanien.

Spørgsmål nr. 45:

Vil ministeren følge SF's opfordring til at tage en rundbordssamtale med alle parter i konflikten for at bidrage til en politisk løsning af denne?

Svar:

OSCE-formandens personlige repræsentant, dr. Vranitzky, har aflagt flere besøg i Albanien, hvor han har haft kontakt med alle politiske kræfter i landet. Formålet har været at søge at fremme en dialog og samarbejde mellem alle politiske kræfter i landet om den videre demokratiske udvikling, herunder også om modaliteterne for de kommende parlamentsvalg. Det er regeringens holdning, at det i den nuværende fase er vigtigt fuldt ud at støtte dr. Vranitzky i hans bestræbelser og samtidig søge at konsolidere OSCE's indsats i Albanien bedst muligt.